

A historical map of Arad, Romania, showing the city's layout, fortifications, and the Tisza River. The map is rendered in a sepia tone with various labels and architectural details. The title text is overlaid on the map.

Complexul Muzeal Arad

ZIRIDAVA

STUDIA HISTORICA

XXVI

2021

COMPLEXUL MUZEAL ARAD

ZIRIDAVA
STUDIA HISTORICA
XXVI

Editura MEGA | Cluj-Napoca | 2021

**Proiect editorial coordonat de Complexul Muzeal Arad
și susținut financiar de Consiliul Județean Arad**

Consiliul de redacție:

Redactori: SORIN OVIDIU BULBOACĂ, FELICIA ANETA OARCEA

Secretari de redacție: IOAN PAUL COLTA, ANIKÓ WITMAN, ADRIANA PANTAZI

Consiliul științific:

JOSEF WOLF, Institutul pentru Istoria și Geografia Regională a Șvabilor Dunăreni, Tübingen, Germania; OVIDIU PECICAN, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca; MIRCEA MĂRAN, Școala de Studii Înalte pentru Educatori „Mihailo Palov”, Vârșeț, Serbia; ANDREEA EMBER, Centre des Monuments Nationaux, France; EUSEBIU NARAI, Universitatea de Vest Timișoara; ANDREI FLORIN SORA, Universitatea din București, Societatea de Științe Istorice din România; LAURENȚIU ȘTEFAN SZEMKOVICS, Arhivele Naționale Istorice Centrale, București; CORNELIU PĂDUREAN, Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad; ANDREI ANDÓ, Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad; MARIUS IOAN GREC, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Arad; DORU SINACI, Biblioteca Județeană „A. D. Xenopol” Arad; DUMITRU TOMONI, Societatea de Științe Istorice din România.

*In Romania, the periodical can be obtained through subscription or exchange,
sent as post shipment, from Museum Arad, Arad, Piata G. Enescu 1, 310131, Romania.
Tel. 0040-257-281847.*

ZIRIDAVA. STUDIA HISTORICA

Any correspondence will be sent to the editor:

MUSEUM ARAD

Piata George Enescu 1, 310131 Arad, RO

e-mail: office@museumarad.ro

The content of the papers totally involve the responsibility of the authors.

Persoane de contact:

Dr. Sorin Ovidiu Bulboacă: sorin_bulboaca@yahoo.com

Dr. Felicia Aneta Oarcea: felly_oarcea@yahoo.com

Dr. Ioan Paul Colta: colta86@gmail.com

ISSN 1224-7316

Copertă: CĂLIN MAN

Tehnoredactare: IOAN DOREL RADU

Editura Mega | www.edituramega.ro

e-mail: mega@edituramega.ro

CUPRINS

- 9 **Cuvânt înainte**
- 11 **SORIN OVIDIU BULBOACĂ**
O familie nobiliară românească din comitatul Zarandului – Moga de Hălmagiu (sec. XV–XVI)
A Romanian noble family from the Zarand County – Moga from Hălmagiu (15th–16th centuries)
- 23 **ELENA RODICA COLTA**
Franciscanii și cultura occidentală în vestul României. Biblioteci în mișcare
The Franciscans and occidental culture in western Romania. Libraries on the move
- 43 **AUGUSTIN MUREȘAN**
Stema familiei Huniade pe unele arbalete din secolul al XV-lea. Noi date
The Coat of arms of Huniade family on some crossbows from the 15th century. New data
- 57 **ANDREEA EMBER**
Un chateau d'architecture classique – Le Chateau de la Maisons sur Seine
A classic architecture castle – Castle of Maisons sur Seine
- 83 **OVIDIU PECICAN**
Letopisețul Cantacuzinesc și Cronica lui Matei Basarab
The Cantacuzino's Family Chronicle and The Chronicle of Matei Basarab
- 97 **VASILE MĂRCULEȚ, IOAN MĂRCULEȚ**
Organizarea administrativ-revoluționară românească a scaunelor Mediaș și Sighișoara în 1848-1849
The Romanian administrative-revolutionary organization of the Mediaș and Sighișoara chairs in 1848–1849

- 117 **DANIELA DETEȘAN**
Testamente feminine din districtul Năsăud
Female testaments from Năsăud district
- 137 **ANDREI ANDÓ**
Presa imigrației româno-maghiare în America
Romanian-Hungarian immigration press in America
- 155 **MIHAI-OCTAVIAN GROZA**
O viață închinată învățământului românesc transilvănean. Contribuții privind biografia profesorului Tit Liviu Blaga (1881–1916)
A life dedicated to the Transylvanian Romanian education. Contributions regarding the biography of professor Tit Liviu Blaga (1881–1916)
- 165 **FELICIA ANETA OARCEA**
Elite intelectuale ale generației Marii Uniri. Episoade din istoria familiilor Robu și Coțioi
Intellectual elites of the Great Union generation. Scenes from the history of Robu and Coțioi families
- 179 **MELINDA MITU**
Obiecte propagandistice din timpul Marelui Război în colecțiile Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei
Propagandistic objects from the Great War held in the collections of the National History Museum of Transylvania
- 189 **MIRCEA MĂRAN**
Românii din Iasenova
The Romanians from Iasenova
- 197 **MARIN POP**
Participarea organizației Partidului Național Român din județul Arad la alegerile parlamentare din noiembrie 1919 și iunie 1920
Participation of the organization of Romanian National Party from Arad county in the parliamentary elections of November 1919 and June 1920
- 225 **EUSEBIU NARAI**
Participarea Ripensiei la competițiile fotbalistice interne (1928–1931)
Participation of the Ripensia team in the internal football competitions (1928–1931)
- 257 **IONELA SIMONA MIRCEA**
Direcții de acțiune ale Camerei de Comerț și Industrie Alba în perioada 1928–1934, reflectate în rapoartele de activitate din 1933–1934
Direction of action of the Alba Chamber of Commerce and Industry during 1928–1934, reflected in activity reports from 1933–1934

- 275 **MIRCEA BARON**
Prizonieri de război sovietici utilizați în activitatea productivă din
Valea Jiului
Soviet prisoners of war used in production in the Jiu Valley
- 297 **LAURENȚIU ȘTEFAN SZEMKOVICS**
O sută de ani de la instituirea stemei Regatului României (1921–2021)
*One hundred yers since the establishment of the establishment of the coat of
arms of the Kingdom of Romania (1921–2021)*
- 309 **IOAN PAUL COLTA**
Recenzie – Japonisme in the Austro-Hungarian Monarchy

RECENZIE

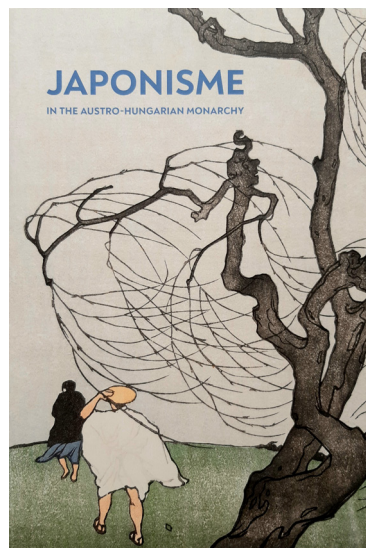
Japonisme in the Austro-Hungarian Monarchy

IOAN PAUL COLTA*

Volumul intitulat *Japonisme in the Austro-Hungarian Monarchy*¹, coordonat și publicat de către Muzeul de Artă Est-Asiatică Ferenc Hopp din Budapesta (Ungaria), a fost dedicat celebrării, în anul 2019, a 150 de ani de relații diplomatice între Japonia și țările care au făcut parte, în trecut, din Monarhia Austro-Ungară².

Apărut în anul 2020, volumul reprezintă rezultatul unui amplu proiect de cercetare, desfășurat pe parcursul a trei ani, la care au luat parte experți în *japonism* din majoritatea țărilor care au fondat odinioară monarhia duală. Dorința celor implicați a fost, de la bun început, aceea de a privi fenomenul cu o anumită detașare, dezbarată de narațiunile cu tentă naționalistă frecvent întâlnite în istoriei artei. Ideea narativă comună a urmărit însă, pe lângă sublinierea trăsăturilor generale, și scoaterea în evidență a diferențelor specifice fiecărei regiuni în parte.

Proiectul a fost demarat din dorința de a studia un fenomen, identificat pe întreg

* Dr., Restaurator pictură, expert în artă asiatică, Complexul Muzeal Arad, colta86@gmail.com.

¹ ***, *Japonisme in the Austro-Hungarian Monarchy*, Ferenc Hopp Museum of Asiatic Arts, Budapest, 2020.

² Volumul a fost publicat, într-o primă etapă, în limba engleză, urmând ca ulterior să fie tradus și în limba maghiară.

teritoriul Monarhiei Austro-Ungare, apărut ca un răspuns la un *trend* manifestat inițial în Europa de Vest. *Descoperirea* artei nipone, de către civilizația apuseană, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a generat un uriaș val de interes și apreciere pentru aceasta și a dat naștere *japonismului* – un termen conceput de criticul și colecționarul de artă francez Philippe Burty, în anul 1872, pentru a descrie influența artei și culturii nipone asupra celei occidentale³.

Cercetarea efectuată a scos în evidență atât diferențele, cât și similitudinile felului în care *japonismul* s-a manifestat în Europa Centrală și de Est în raport cu Europa de Vest.

Inițiatorii proiectului au stabilit ca punct de plecare, în demersul cercetării, anul 1868, atunci când prima delegație austro-ungară a plecat din portul Trieste spre Japonia – episod care a condus la semnarea unui tratat de amicitie și comerț și la inițierea unor relații diplomatice. Acest moment istoric a creat contextul asamblării unor prime colecții de artă niponă care au ajuns în monarhie. Punctul terminus a fost stabilit ca fiind anul 1918, atunci când, după încheierea Primului Război Mondial, Monarhia Austro-Ungară s-a dizolvat și a încetat să mai existe, iar relațiile cu Japonia au fost suspendate⁴.

Volumul conține șaptesprezece studii academice, grupate în patru capitole tematice.

Introducerea lui Toshio Watanabe ne prezintă subiectul dintr-o perspectivă teoretică și transnațională și plasează lucrarea în contextul cercetărilor globale realizate pe această temă.

Capitolul I, intitulat *A New Acquaintance*, introduce cititorul în peisajul istoric, politic și cultural, de la începutul manifestării *japonismului* în Europa Centrală și de Est. Primul articol *An Austro-Hungarian Expedition To Japan*, semnat de Mirjam Dénes descrie evenimentele care au precedat semnarea tratatului de navigație, comerț și prietenie, dintre cele două state, precum și semnificația termenelor și a condițiilor prevăzute de acesta. Ildikó Farkas încearcă să demonstreze, în studiul *Imperial Identity and National Identities as Impacted by Japonism in the Austro-Hungarian Monarchy*, că *japonismul* a fost, pe lângă un curent artistic, manifestat în întreaga Europă, și un mijloc important de expresie a identității etno-culturale a popoarelor din cadrul Monarhiei Austro-Ungare. Györgyi Fajcsák descrie în contribuția sa „*Austria Exponens Invitat Orbis Universum*”. *The East Asia and Oriental Art at the Vienna*

³ Lambourne Lionel, *Japonisme. Cultural Crossings between Japan and the West*, Phaidon, Hong Kong, 2007, p. 6.

⁴ Granițele Monarhiei Austro-Ungare au circumscris, integral sau parțial, teritoriul a treisprezece state de astăzi: Austria, Ungaria, Republica Cehă, Slovacia, Polonia, Ucraina, România, Slovenia, Croația, Bosnia și Herțegovina, Serbia, Muntenegru și Italia.

Weltausstellung 1873 felul diferit în care au fost reprezentate Japonia și China în cadrul Expoziției universale de la Viena, din anul 1873, când cele două imperii au fost, pentru prima oară în istorie, *disponibile* simultan spre a fi studiate de către publicul din Europa Centrală. Secțiunea se încheie cu articolul *Go East: Orientalism and Japonism in the Austro-Hungarian Monarchy*, semnat de Agnieszka Kluczevska-Wójcik care discută despre prezența și înțelesul termenului de *Orient* în culturile Monarhiei Austro-Ungare, localizând totodată *japonismul* atât ca parte a *orientalismului*, cât și ca fenomen distinct.

Capitolul al II-lea, denumit *Travelling artworks*, se concentrează asupra receptării, colecționării și interpretării lucrărilor de artă japoneză în Europa Centrală. Piotr Szałowski, în studiul său *The Impact of Japanese Art Collections on the Education of Art and Design in the Austro-Hungarian Monarchy*, explorează colecțiile publice și private de artă japoneză din perspectiva unui punct de plecare pentru apariția *japonismului* ca disciplină didactică în monarhie. Stefano Turina vorbește în articolul său *Silkworm Eggs and a Cup of Tea: Alternative Routes for the Japanese Objects in the Austro-Hungarian Monarchy* despre rolul comercianților de mătase și ceai în stabilirea și menținerea unui flux de obiecte japoneze importate și apoi distribuite în cadrul monarhiei. Subiectul abordat de Sándor Kiss, *Japonism Exported from Japan*, face referire la singura companie din Monarhia Austro-Ungară care și-a avut sediul în Japonia, la Yokohama. *Kuhn & Komor* a produs obiecte pentru export, precum mobilă sau argintărie – concepute pentru a fi pe placul occidentalilor – care au constituit o formă de hibridă de *japonism*.

Capitolul al III-lea, intitulat *Artist and Artworks*, tratează temele clasice ale *japonismului*. Peter Pantzer prezintă felul în care o serie de pictori și graficieni din monarhie au fost influențați, în arta pe care au produs-o, de șederea – mai mult sau mai puțin îndelungată – în Japonia. Kata Bodor ne oferă un studiu de caz, *The Mixture of Eastern and Western Styles of Printmaking in the Austro-Hungarian Monarchy, as Seen Through a Characteristic Example*, prin arta grafică produsă de Emil Orlik, legat de felul în care un artist a izbutit să reunească în creația sa atât tradiția graficii apusene, cât și pe cea a celei nipone. În continuare, Eszter Földi vorbește în articolul său *Japanese-style Colour Woodcuts in the Austro-Hungarian Monarchy, 1902–1914*, despre existența unei importante rețele artistice între capitale și marile orașe ale monarhiei, care a asigurat propagarea *japonismului*, și indică totodată prezența unor influențe venite din afara regatului. Filip Suchomel ne prezintă în studiul său, *Japonism Born in Fire*, o serie de obiecte remarcabile, din sticlă sau ceramică, produse în cadrul monarhiei, inspirate îndeaproape de cele nipone. Capitolul se încheie cu cel de-al doilea articol scris de Mirjam Dénes, *The Phenomenon and Theme of Japan on the Theatrical Stages of the Austro-Hungarian Monarchy, in Three*

Acts, care ne arată că, în cei cincizeci și cinci de ani de existență ai monarhiei, Japonia a fost o temă constantă pe scenele teatrelor din regat, mulțumită fie trupelor care călătoreau, pieselor de succes importate de afară sau chiar a celor concepute local. Datorită acestora o imagine vizuală puternică – ce-i drept adesea stereotipă – a Japoniei și-a găsit drumul spre fiecare colț la monarhiei.

Cel de-al IV-lea capitol al volumului, *Catalysts of Japonisme*, se concentrează asupra ambianței culturale, politice și sociale din Europa Centrală, care au oferit un teren fertil pentru îmbrățișarea culturii nipone și i-a făcut pe cetățenii monarhiei să fie mai deschiși ca niciodată la impulsurile venite dinspre est. Stefano Turina examinează, în studiul său, *Japanese Stereotypes. The Image of Japan in Illustrated Press from the Austro-Hungarian Monarchy and Beyond*, impactul presei ilustrate la crearea unei imagini culturale asupra Japoniei, care de multe ori se diferențiază semnificativ de realitate. Piotr Sławski discută, în articolul său *Hilarity at the Coffeehouse: Café Culture, Humour, and Japan*, despre cum cafenelele din monarhie au funcționat, de multe ori, ca un așa-numit *genius loci* pentru *japonism*, dat fiind că erau spații intelectuale liberale frecventate de o clientelă specială. Radu Leca aduce în discuție, în contribuția sa *Women as Active Agents of Japonisme in the Dual Monarchy*, rolul esențial al femeilor, din cadrul monarhiei, în apariția și propagarea *japonismului*. În cel de-al doilea articol al său, *Yellow Peril, Bright Future. Visual Arts and the Changing Perception of Japan in Western and Eastern Europe*, Agnieszka Kluczevska-Wójcik explică ambianța politică în care s-a desfășurat Războiul Ruso-Japonez (1904–1905) și de ce, contrar tendințelor de la acea vreme din restul Europei, *japonismul* din monarhie a luat amploare de pe urma acelor evenimente politice.

Cele patru capitole ale volumului sunt urmate de un *Appendix* care include, pe de o parte, transcrierea adnotată – realizată de Mirjam Dénes – a Tratatului de Prietenie, Comerț și Navigație, semnat în anul 1869, între Japonia și Monarhia Austro-Ungară, precum și o listă cronologică a expozițiilor de artă din monarhie – aflate în conexiune cu arta și cultura niponă, compilată de Kata Bodor.

Conform editorilor, publicația se dorește a fi una demnă de a constitui o amintire tangibilă a celor 150 de ani de respect și apreciere pentru cultura și civilizația niponă în Europa Centrală și de Est, cu speranța că efortul lor colectiv va stârni noi inițiative în studiul *japonismului* atât în arealul geografic al fostei Monarhi Austro-Ungare, cât și în afara lui.